

Valldaura, monestir del Cister i residència reial

Text i fotos **Juanjo Fernandez**

Localització GPS: N 41.45070 E 2.12537

L'orde religiós benedictí té el seu origen en les regles escrites per sant Benet de Núrsia. L'any 940 és fundat el monestir de Cluny a la Borgonya francesa i es converteix en el cap dels monestirs benedictins. Gràcies a les donacions que rep l'orde, la seva doctrina s'estén ràpidament i aquest èxit provoca el relaxament de les normes inicials d'austeritat, d'*ora et labora* i de pobresa.

Al segle XI un grup de vint-i-sis monjos crítics amb aquesta relaxació de les normes, van abandonar el monestir de Molesme (França) per viure d'acord amb la rigidesa de l'origen de pobresa i vida apostòlica es-

Guillem Ramon de Montcada i els seus tres fills, Guillem, Ramon i Berenguer, van fer donació a l'abat del monestir de la Gran Selva (Llenguadoc), d'unes terres anomenades com l'alou de Valldaura per fundar un monestir que serà conegut com Santa Maria de Valldaura.

Valldaura és una vall situada a Collserola entre les serra d'en Gatell i la d'en Fojà. El nom és escrit de diverses formes en documents medievals com *Vallis Laura*, *Valle Laureia* i d'altres, però el més acceptat segons Carreras Candi és *Vallis Lauree* per l'abundància de llores que hi havia en el lloc.

Era una zona molt boscosa i en aquells moments allunyada de camps conreats o llocs habitats. Més que una vall era un clot allunyat de llocs de pas, sense espais oberts tret del petit pla on estava el monestir i sense abundància d'aigua. Era l'entorn de tranquil·litat i aïllament que afavoria la vida monàstica.

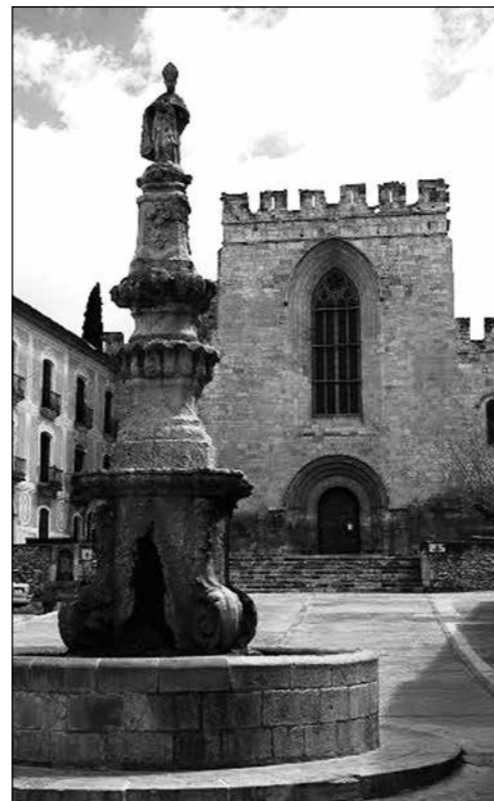
Diverses llegendes han situat a Valldaura fets de caire patriòtic i històric com el lloc on va morir Guifré el Pilós essent l'origen de l'escut de Catalunya amb les quatre barres, o la relació amb la revolta d'Aissó dels nobles de la Marca Hispànica contra la noblesa franca. Llegendes que durant molt temps van ser acceptades però actualment sense arguments.

Però la vida monàstica a Valldaura no va durar gaire. Sigui perquè el lloc era petit i en un sot o amb terres de conreu de poca qualitat i sense espai per ampliar, cap l'any 1168 o 1169, segons versions, la comunitat es va traslladar a un espai de la Catalunya Nova a la vora del riu Gaià anomenat Ancosa, a l'actual comarca de l'Anoia prop del poble de la Llacuna. Era un indret també tranquil però també amb poca aigua i terra pobre. L'estada a Ancosa va ser provisional i no van erigir cap monestir sinó una granja del Cister. Les granges eren establiments dependents dels monestirs i no més lluny d'una jornada de distància, dedicades a l'explotació agrària i ramadera.

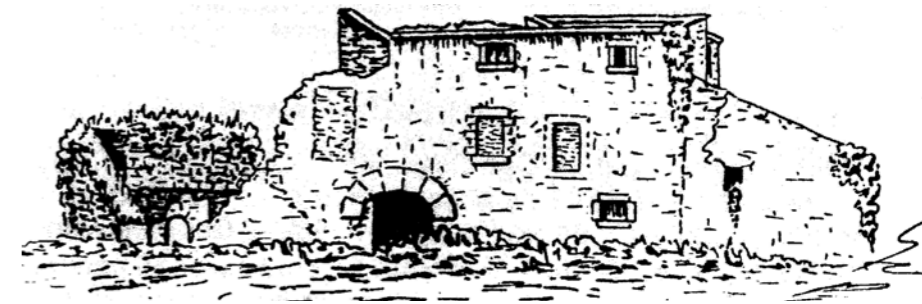
Una donació rebuda per la comunitat va capgirar definitivament el destí de Santa Maria de Valldaura. Gerard Alemany de Cervelló, Gerard de Jorba i Guillem de Montagut van fer donació al monestir de Valldaura d'un lloc a la riba del riu Gaià anomenat Santes Creus. El trasllat definitiu de la comunitat va comptar amb el suport del compte Ramon Berenguer IV pel desig de repoblar les terres de la Catalunya Nova

Dues imatges de la granja d'Ancosa (Anoia)

Monestir cistercenc de Santes Creus

Dibuix de les restes de la casa de Valldaura el 1878

R. ESTALELLA

Ruïnes de Valldaura el 1967

Pedra amb inscripcions

Situació de les restes de Valldaura a Collserola

Murs aixecats amb elements reutilitzats

Carreus escampats a terra

Sifó d'entrada d'aigua

L'antiga bassa

tricta de la regla de sant Benet. Era l'origen de l'orde del Cister i es considera el 21 de març de 1098 com a data de fundació. El nom Cister prové de *cisterium* pel lloc on es va ubicar el nou monestir a Cîteaux, prop de Chalon-sur-Saone. Aquests monjos van adoptar un hàbit blanc en contraposició a l'hàbit negre de l'orde de Cluny. Tota la vida diària estarà regulada per l'oració i el treball i està recollida en un compendi de setanta-tres capítols on estan escrites les indicacions pel funcionament de qualsevol monestir.

La figura clau d'aquest moviment és sant Bernat de Claravall (1090-1153) El seu carisma donà un gran impuls a la difusió de l'orde cistercenc i és considerat cofundador. Sota el seu lideratge l'orde va aconseguir el reconeixement papal d'independència respecte l'orde de Cluny, la fundació de 68 monestirs arreu d'Europa i una gran difusió del culte a la Mare de Déu.

L'expansió de l'orde del Cister va arribar a Catalunya el 1150 quan el Gran Senescal

reconquerida als sarraïns per assegurar la nova frontera. Santes Creus sí que disposava de terrenys de qualitat, despoblats i força aigua pel conreu de les terres. El trasllat definitiu va ser l'any 1169, un cop el papa Alexandre II ho va autoritzar.

El lloc de Valldaura va ser propietat del monestir de Santes Creus fins a finals del segle XII o XIII que va passar a ser propietat de la casa comtal de Barcelona i ser residència reial.

Residència reial

El rei Jaume II va ordenar obres per condicionar la casa segons consta en documents de 1294 a 1297 i va fer dotació econòmica per celebracions de misses a la capella encara anomenada Santa Maria de Valldaura. El rei volia tenir la residència disponible per la gran afició a la caça i va repoblar d'animals els boscos dels voltants. Una de les darreres estades reials documentades és del rei Alfons el Magnànim el 1431. Fou residència reial fins el 1475 que es va ven-

dre i deixa d'haver-hi vinculació amb la casa reial. Consten referències d'estar totalment en ruïnes el 1605. Es va reedificar al segle XVIII i el 1743 es va autoritzar de nou el culte religiós. A final del segle XIX i principi del XX el lloc esdevé el centre d'una explotació carbonera. A partir de 1960 s'hi instal·la una família d'ètnia gitana i aprofitant els materials d'anteriors edificacions aixequen un habitatge sobre la casa dels carboners.

Al llarg dels temps és habitual l'aprofitament dels materials de construcció d'edificis no utilitzats per fer-ne altres de nous. Part dels materials del monestir i la casa reial van servir per la construcció a mitjans del segle XIX de la masia de can Valldaura, dalt del turó, reutilitzant carreus i dovelles, com també per la construcció de la casa-barraca de la família immigrant.

Arribem ja als nostres dies i al paratge de Valldaura no hi ha més que restes de construcció i ruïnes de la cabana. Fins mitjans del segle XX encara restaven vestigis dels

murs (veure foto any 1967) i fins voltants del 2004 el lloc ha estat cercat amb tanques de fusta i un dens tancament boscos i d'esbarzers que impediè l'entrada.

Una prospecció arqueològica realitzada el 1992 descriu la localització de les restes diferenciant fases pel tipus de construcció i elements, datades entre els segles IX i XVIII, i que podrien pertànyer tant a l'edificació monacal com a la residència real.

Actualment l'àrea de Valldaura és objecte d'un Pla de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Arqueològic de Cerdanyola del Vallès per l'execució del projecte Green Fab Lab a la masia de can Valldaura com un laboratori de fabricació digital orientat a les tecnologies verdes, a la ecosuficiència i a la sostenibilitat. Aquest projecte ha classificat la zona del monestir i casa reial com Àrea Arqueològica Casa Reial de Valldaura Vell i la seva execució està remodelant i ampliant els camins d'accés a la masia amb una gran pèrdua de bosc i natura.

Avui només resta en peu un tros de

paret construït amb tot tipus d'elements reaprofitats com carreus, maons o pedra llicorella, sens dubte restes de la cabana d'autoconstrucció. També podem veure les restes d'una bassa d'aigua, coberta per l'heura i esbarzers, amb un sifó per on entrava l'aigua recollida a través d'un llarg i rudimentari canal que voreja el vessant de la muntanya. Altiu, dempeus al mig del paratge, hi ha un forn que formava part de l'edificació i ara està aïllat. També hi ha restes de la cabana i d'útils de la família que la va habitar. Escampats pels voltants es poden veure carreus ben tallats de formes paral·lelepípedes, allargats o hexagonals i alguns d'ells amb inscripcions pendent d'interpretació.

L'accés més fàcil al lloc és a partir de la carretera d'Horta a Cerdanyola BV-1415. Prop del km 5,5 inicia un sender que en suau baixada entra a la vall, i seguint un altre sender en sentit nord que baixa més pronunciadament s'arriba al petit pla que encara amaga tanta història.